

Vildtbanepælen, Munke Bjergby Præstegård

Markering af Kong Fredrik V. enevældige jagtmarker

Den fint opmalede vildtbanepæl her ved indkørslen til Munke Bjergby Præstegård fungerede i 1700-tallet som markering af Kong Frederik d. V. (1746-66) personlige jagtmarker i datidens Sorø Amt. Pælen - eller rettere stenen - blev genfundet i 1961 under nedrivning af en gammel stråtekt længe her ved præstegården i Munke Bjergby.

Indhugninger optrukket med rød farve under kongekronen på den trekantede sten:

- F5 (Frederik d. V.)
- SA (Sorø Amt)
- WB (Wildt Bane)
- 1762 (Opsat 1762)
- N15 (Sten nr. 15)

Fra gamle regnskaber ved vi, at stenhugger Niels Mikkelsen fra Horsens i 1762 leverede i alt 33 stk. 1,8 m. høje vildtbanepæle til opsætning i Sorø Amt. Stenpælene skulle erstatte de gamle pæle i egetræ, som let rådne. 17 sten kendes i dag, hvoraf 12 er i nutidens Sorø Kommune

Vildtbanepæl nr. 21 fra samme vildtbane står i dag ved "Pælegården" ca. 1,5 km. nordøst herfor og nr. 18 og 19, såkaldte "Mellemsten" uden inskription kan ses på hver sin side af Dambro over Sandlyng Å på landevejen mellem Døjringe og Stenlille.

Vildtbanernes historie

Generelt er en vildtbane blot en betegnelse for et jagtdistrikt, men fra 1200-tallet knyttes begrebet væsentligst til kongens jagtområder.

Særligt Frederik d. II (1559-88) samlede efter reformationen 1536 enorme områder gennem mageskifter af gamle klosterjorder til kongelige vildtbaner. Antvorskov Klosters jorder er et lokalt eksempel. Senere - i 1616 - oprettede Kong Christian d. IV. Nordeuropas største vildtbane på hele 400 km² på Sydsjælland fraegnet med hele 15 km. hegn mellem Præstø og Dybsø Fjord.

En forordning fra 1688 påbød, at vildtbanerne blev afmærket. Dette skete først med træpæle og senere med stenstolper som

Kongens jagter på vildtbanerne foregik ofte som "Parforcejagt", hvor hunde drev vildtet til udmattelse og kongen derefter aflivede byttet. Denne jagtform var særligt udbredt i de Nordsjællandske skove, hvor skovveje i stjerneform sikrede at man kunne kontrollere vildtets flugt og den afsluttende aflivning.

Tegning: Henrik Vester Jørgensen ©

Kong Frederik V. hyldes af Danmark og Norge. Kopperstik fra 1748 af Marcus Tuschler.
Kilde: Wikipedia.com

her. Der kendes omkring 150 vildtbanepæle i sten fra Danmark. De fleste står nu ikke længere på deres oprindelige plads og er blevet flyttet til for eksempel nærliggende herregårde og kirker eller opsat langs veje. Ved alleen til Hald Hovedgård ved Viborg står således en samling på i alt 16 vildtbanesten.

Når kongen var på jagt, skete det med udgangspunkt fra hans jagthytter. "Erik Glippings Jagthytte" ved Grønbæk nord for Silkeborg er nok er den mest kendte. Her overnattede Erik Glipping ifølge overleveringen forud for mordet på ham 22.

nov. 1286 i Finderup Lade. I de skriftlige kilder ses, at talrige forordninger og love gennem tiden blev udstedt fra kongens jagthytter/jagtslotte, hvilket tydeligt vidner om jagtens store betydning for kongemagten.

Det var først med 1851-loven om "Jagttrettens afløsning og udøvelse", at jagttretighederne blev tilbageført til grundejeren.

Streng straf

Jagten på vildtbanerne var forbeholdt kongen og det var forbundet med yderst alvorlig straf at forbyrde sig herpå. Krybskytteri og jagt på kongens "adelvildt" (hjorte)

kunne straffes med hængning eller udstikning af øjne. Fængsling eller et "lod" (skud i kroppen) var andre strafmuligheder. Ligeledes skulle bøndernes hunde have det ene ben afhugget ved knæet, for at undgå at de kunne jage vildtet eller bruges til jagt.

Vildtet fra de kongelige vildtbaner var en af de vigtigste kødforsyninger til den kongelige husholdning. For eksempel leverede de jyske vildtbaner et år 1.600 kronhjorte til hoffet, og alene på én jagt blev der brugt 28 tons salt til saltning af kødet.

The Hunting Ground Post at Munke Bjergby

In the eighteenth century the Hunting Ground Post here at the vicarage in Munke Bjergby served to mark the personal hunting grounds of King Frederik V. (1746-66) in what is now Sorø County. The stone post was erected in 1762 to replace previous wooden posts. Around 150 hunting ground posts, erected in 1688 by royal decree, are preserved in Denmark. Like this one, most of them are no longer in their original location.

The royal hunting grounds were huge. In particular, after the Reformation in 1536 Frederik II. (1559-88) collected together huge areas and King Christian IV. established one in southern Zealand. This was Northern Europe's largest hunting park with a total of 400 km². The game was one of the main sources of meat for the royal household.

Poaching was severely punished. Hunting of the King's "noble game" (deer) was punishable by hanging or poking out the eyes. Imprisonment or a "lod" (a shot to the body) were other possible punishments.

It was only in 1851 that the hunting rights were returned to the landowner.

Der Wildbahnpfahl Munke Bjergby

Der hier am Pfarrhaus in Munke Bjergby befindliche Wildbahnpfahl wirkte bereits in den Jahren des 18. Jahrhunderts als Kennzeichnung des persönlichen Jagdrevers von König Frederik V (1746-66) im damaligen Sorø Amt. Der Steinpfahl wurde 1762 als Ersatz für die früheren Holzpfähle aufgestellt. In Dänemark sind um die 150 Wildbahnpfähle erhalten, die 1688 nach königlicher Verordnung aufgestellt wurden. Wie dieser stehen die meisten nicht mehr an ihrer ursprünglichen Stelle.

Die königlichen Wildbahnen hatten ein enormes Ausmaß. Besonders Frederik II (1559-88) übernahm nach der Reformation 1536 enorme Gebiete. Christian IV richtete Nordeuropas größte Wildbahn über volle 400 km² in Südseeland ein. Das Wild gehörte zu der wichtigsten Fleischversorgungsquelle des königlichen Haushalts.

Die Ausübung von Wilderei wurde mit strengen Strafen geächtet. Die Jagd auf das "Adelwild" (Hirsche des Königs) konnte mit dem Tod durch den Strang oder Ausstechen der Augen bestraft werden. Einkerkung oder ein Schuss in den Körper waren andere Strafmöglichkeiten.

Erst im Jahre 1851 erhielten die Grundbesitzer ihre Jagdrechte zurück.

